

Wyrok z dnia 1 września 2010 r.

II UK 77/10

Okresy zatrudnienia u pracodawcy zagranicznego, co do których przepisy stanowiące podstawę prawną skierowania pracownika do pracy za granicą (por. uchwałę Nr 113 Rady Ministrów z dnia 4 czerwca 1976 r. w sprawie zasad kierowania specjalistów do pracy za granicą w ramach współpracy gospodarczej i naukowo-technicznej, niepublikowana) nie przewidywały obowiązku odprowadzania składek na ubezpieczenie społeczne, powinny być kwalifikowane jako okresy, o których mowa w art. 6 ust. 2 zdanie pierwsze *in fine* i ust. 2 pkt 1 lit. c ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.). Mimo zatem, że składka za te okresy nie została opłacona, to są to okresy uważane za składkowe i podlegają uwzględnieniu w stażu ubezpieczeniowym.

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Sędziowie SN: Roman Kuczyński, Małgorzata Wrębiakowska-Marzec.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 1 września 2010 r. sprawy z wniosku Włodzimierza B. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w G. o emeryturę, na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 8 września 2009 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e

Wyrokiem z dnia 8 września 2009 r. [...] Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił apelację organu rentowego - Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w G. od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z siedzibą w Gdyni z dnia 27 maja 2008 r., zmieniającego decyzję organu rentowego z dnia 10 grudnia 2007 r. i przyznającego wnioskodawcy Włodzimierzowi B. emeryturę od dnia 14 stycznia 2008 r. na podstawie art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o

emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.)

Sąd Okręgowy uznał za niesporne w sprawie, że wnioskodawca (urodzony 14 stycznia 1948 r.) spełnił warunek osiągnięcia wymaganego „wieku emerytalnego” w dniu 14 stycznia 2008 r., legitymuje się wymaganym „ogólnym” stażem ubezpieczeniowym, a spór sprowadzał się do oceny spełnienia warunku 15-letniego okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych. Organ rentowy uwzględnił „do zatrudnienia w warunkach szczególnych” jedynie okres zatrudnienia w wymiarze 13 lat 11 miesięcy i 4 dni, nie uznając zatrudnienia wnioskodawcy wykonywanego w okresach od dnia 27 sierpnia 1981 r. do dnia 11 marca 1982 r., od dnia 3 stycznia 1983 r. do dnia 21 września 1983 r. i od dnia 27 marca 1984 r. do dnia 7 marca 1985 r. na podstawie umów zawartych za pośrednictwem Morskiej Agencji w G. - u zagranicznych armatorów na statkach morskich w żegludze międzynarodowej. Sąd uznał za nieuzasadnione pominięcie wskazanych wyżej okresów zatrudnienia wnioskodawcy jako pracy w szczególnych warunkach, przyjmując że składka na ubezpieczenie społeczne została za te okresy opłacona (wniosek ten Sąd wywiódł z treści zaświadczenia wystawionego przez Morską Agencję w G. potwierdzającego wykonywanie pracy w warunkach szczególnych), a zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 1 d ustawy o emeryturach i rentach z FUS, za okresy składkowe uznaje się również przypadające przed dniem 15 listopada 1991 r. okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą - u pracodawców zagranicznych, jeżeli w okresie pracy za granicą były opłacane składki na ubezpieczenie społeczne w Polsce. Sąd przywołując pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 marca 2002 r., II UK 196/02 (OSNP 2004 nr 8, poz. 144), według którego do wymaganego okresu pracy w szczególnych warunkach wlicza się okresy wykonywania za granicą u zagranicznych pracodawców prac wymienionych w stanowiących załącznik do rozporządzenia wykazach, jeżeli okresy te uznawane są za okresy składkowe w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 1 lub art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. d ustawy o emeryturach i rentach z FUS, orzekł spełnienie przez wnioskodawcę warunku 15-letniej pracy w szczególnych warunkach i przyznał mu emeryturę od ukończenia przez niego 60 lat. Wobec powyższego Sąd uznał za niecelowe dokonywanie oceny charakteru pracy wykonywanej przez wnioskodawcę w charakterze członka załogi pływającej statku armatora obcego na podstawie umów zawartych za pośrednictwem „S.T.G. Ltd” spółki z o.o., która fakt jej wykonywania potwierdziła świadectwami pracy, w pozostałych okresach zatrudnienia, tj. od dnia 20 grudnia 2002 r. do dnia 16

kwietnia 2003 r., od dnia 19 maja 2004 r. do dnia 29 września 2004 r., od dnia 24 sierpnia 2005 r. do dnia 29 grudnia 2005 r., od dnia 14 maja 2006 r. do dnia 8 września 2006 r., od dnia 31 marca 2007 r. do dnia 21 lipca 2007 r.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 8 września 2009 r. [...] oddalił apelację organu rentowego, mimo podzielenia podniesionego przez niego w apelacji zarzutu, że w świetle dowodów dostępnych Sądowi Okręgowemu, brak było podstaw do stwierdzenia, że składki na ubezpieczenie społeczne w okresach uznanych przez Sąd za okresy wykonywania pracy w warunkach szczególnych rzeczywiście zostały opłacone. Wątpliwość co do faktu opłacania składek, Sąd Apelacyjny wyjaśnił uzyskując od Morskiej Agencji w G. informację, z której wynika, że składki na ubezpieczenie społeczne opłacane były od dnia 1 stycznia 1985 r. na podstawie uchwały Rady Ministrów Nr 123 z dnia 3 września 1984 r. w sprawie zasad podejmowania pracy przez obywateli polskich za granicą u pracodawców zagranicznych (M.P. Nr 23, poz. 157 ze zm.). Tym samym za okresy sporne - składka taka nie została opłacona, bowiem uchwała Rady Ministrów z dnia 3 września 1984 r. weszła w życie od dnia 1 stycznia 1985 r. i nie mogła dotyczyć kontraktów zawartych przed tą datą (w rozpatrywanej sprawie ostatni - sporny - kontrakt zawarty został na okres od dnia 27 marca 1984 r. do dnia 7 marca 1985 r.). W ocenie Sądu Apelacyjnego podstawą prawną skierowania wnioskodawcy do pracy za granicą u pracodawcy zagranicznego w powoływanych okresach była obowiązująca wówczas uchwała Nr 113 Rady Ministrów z dnia 4 czerwca 1976 r. w sprawie zasad kierowania specjalistów do pracy za granicą w ramach współpracy gospodarczej i naukowo-technicznej (niepublikowana), uchylona następnie przez powoływaną wyżej uchwałę Rady Ministrów Nr 123 z dnia 3 września 1984 r. Z uchwały tej wynika, że w odniesieniu do spornych okresów zatrudnienia wnioskodawcy u pracodawcy zagranicznego brak było obowiązku odprowadzania składek na ubezpieczenie społeczne. W związku z powyższym wskazane wyżej okresy zatrudnienia winny być kwalifikowane jako okresy, o których mowa w art. 6 ust. 2 zdanie pierwsze *in fine* i ust. 2 pkt 1 lit. c ustawy o emeryturach i rentach z FUS i mimo że składka nie została opłacona, są to okresy uważane za składkowe, podlegające w związku z tym uwzględnieniu w stażu ubezpieczeniowym wnioskodawcy, gdy się zważy, że niewątpliwie wnioskodawca wykonywał w tych okresach pracę w szczególnych warunkach, o której mowa w wykazie A dział VIII poz. 4, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie

wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

Powyższy wyrok zaskarżył w całości skargą kasacyjną pełnomocnik organu rentowego i zarzucając naruszenie art. 381 k.p.c., poprzez jego „błędną wykładnię i zastosowanie, mające niewątpliwy wpływ na wynik postępowania” oraz naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, poprzez „przyjęcie, że okres wykonywania pracy na kontrakcie zagranicznym, za który nie została opłacona składka na ubezpieczenie społeczne podlega zaliczeniu do okresu pracy w szczególnych warunkach”, naruszenie § 3 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, poprzez „uznanie iż wnioskodawca legitymuje się stażem 15 lat pracy w szczególnych warunkach”, wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku jak i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w całości i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie odwołania i wskazanie, że opłacanie przez wnioskodawcę dobrowolnej składki ubezpieczeniowej z tytułu zatrudnienia u armatora zagranicznego nie może stanowić potwierdzenia istnienia stosunku pracy wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nieuzasadniona. Stosownie do art. 398¹³ § 1 i 2 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach skargi kasacyjnej (jej podstaw) i jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, jeżeli skarga nie zawiera zarzutu naruszenia przepisów postępowania (bądź jeżeli taki zarzut okaże się niezasadny). Przywołane w skardze kasacyjnej naruszenie art. 381 k.p.c., poprzez jego „błędną wykładnię i zastosowanie, mające niewątpliwy wpływ na wynik postępowania” (*nota bene* bliżej nieuzasadnione w skardze), nie znajduje w ocenie Sądu Najwyższego żadnego uzasadnienia. Wobec braku uzasadnienia tego zarzutu, ogólnie należy wskazać, że art. 381 k.p.c., stanowiący, że sąd drugiej instancji może pominąć nowe fakty i dowody, jeżeli strona mogła je powołać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, chyba że potrzeba powołania się

na nie wynikała później, określając przesłanki, od których zależy możliwość pominięcia przez sąd drugiej instancji tzw. Nowości, wskazuje, że zasadą jest dopuszczalność powoływania nowych faktów i dowodów. W świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego w przyjętym systemie apelacji celem postępowania apelacyjnego jest ponowne i wszechstronne zbadanie sprawy pod względem faktycznym i prawnym przy zachowaniu zasady koncentracji materiału faktycznego i dowodowego przed sądem pierwszej instancji. Dopuszczalność nowego materiału procesowego przed sądem apelacyjnym jest regułą, doznaje ona jednak ograniczenia poprzez unormowanie art. 381 k.p.c. Sąd drugiej instancji jest zobowiązany na wniosek strony materiał ten uzupełnić, jeżeli jest to konieczne do rozstrzygnięcia sprawy, lecz równocześnie jest uprawniony do pominięcia nowych faktów i dowodów zgłoszonych dopiero w postępowaniu apelacyjnym, gdy zachodzą przesłanki określone wymienionym przepisem (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2000 r., III CKN 797/00, niepublikowany).

Przechodząc do zarzutów naruszenia prawa materialnego, należy zauważyć, że podstawą prawną żądania emerytury w wieku niższym niż wymagany dla mężczyzn wiek 65 lat jest w przypadku wnioskodawcy przepis art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, który stanowi, że ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. będącymi pracownikami, o których mowa w ust. 2 - 3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1. Przepis art. 32 pkt 4 stanowi, że wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych. Przepisami dotychczasowymi w rozumieniu tego przepisu są przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach. Do wnioskodawcy ma zastosowanie przepis § 4 ust. 1, który w stosunku do pracownika, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A, zawiera następujące wymogi: wiek emerytalny wynoszący dla mężczyzn 60 lat, okres zatrudnienia wynoszący dla mężczyzn 25 lat i co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Przez okres zatrudnienia rozumie się zgodnie z terminologią używaną w powołanej ustawie okresy składkowe i nieskładkowe wymienione w art. 6 i 7 oraz art. 10 ust. 1, natomiast okresy pracy w szczególnych warunkach, to okresy wymienione w wyka-

zach A i B załącznika do rozporządzenia oraz inne okresy pracy lub służby wymienione w § 4 ust. 3 i w § 5 - 10. Przepis art. 6 ust. 2 stanowi, iż za okresy składkowe uważa się również przypadające przed dniem 15 listopada 1991 r. okresy, za które została opłacona składka na ubezpieczenie społeczne albo za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne, co dotyczy także (zgodnie z pkt 1 lit. c tego artykułu) obywateli polskich zatrudnionych za granicą - w organizacjach międzynarodowych, zagranicznych instytucjach i w zakładach, do których zostali skierowani w ramach współpracy międzynarodowej lub w których byli zatrudnieni za zgodą właściwych władz polskich; zgoda nie jest wymagana w stosunku do pracowników, którzy wyjechali za granicę przed dniem 9 maja 1945 r. Sąd Apelacyjny wskazał, że w rozpatrywanej sprawie składki na ubezpieczenie społeczne opłacane były od dnia 1 stycznia 1985 r. na podstawie uchwały Rady Ministrów Nr 123 z dnia 3 września 1984 r. w sprawie zasad podejmowania pracy przez obywateli polskich za granicą u pracodawców zagranicznych, tym samym za okresy sporne - składka taka nie została opłacona, bowiem uchwała Rady Ministrów z 3 września 1984 r. weszła w życie od dnia 1 stycznia 1985 r. i nie mogła dotyczyć kontraktów zawartych przed tą datą, a ostatni (sporny) kontrakt zawarty został na okres od dnia 27 marca 1984 r. do dnia 7 marca 1985 r. Jednak w ocenie Sądu Apelacyjnego, którą Sąd Najwyższy w pełni aprobuje, podstawą prawną skierowania wnioskodawcy do pracy za granicą u pracodawcy zagranicznego w powoływanych spornych okresach była obowiązująca wówczas uchwała Nr 113 Rady Ministrów z dnia 4 czerwca 1976 r. w sprawie zasad kierowania specjalistów do pracy za granicą w ramach współpracy gospodarczej i naukowo-technicznej (niepublikowana) i uchylona następnie przez powoływaną wyżej uchwałę Rady Ministrów Nr 123 z dnia 3 września 1984 r. Z treści tej uchwały wynika, że w odniesieniu do spornych okresów zatrudnienia wnioskodawcy u pracodawcy zagranicznego brak było obowiązku odprowadzania składek na ubezpieczenie społeczne. W związku z powyższym te okresy zatrudnienia winny być kwalifikowane jako okresy, o których mowa w art. 6 ust. 2 zdanie pierwsze *in fine* i ust. 2 pkt 1 lit. C ustawy o emeryturach i rentach. Mimo zatem że składka za te okresy nie została opłacona, to są to okresy uważane za składkowe i podlegają uwzględnieniu w stażu ubezpieczeniowym wnioskodawcy, skoro niewątpliwie wnioskodawca wykonywał w tych okresach pracę w szczególnych warunkach, o której mowa w wykazie A dział VIII poz. 4, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r.

Tak więc gdy także zarzut naruszenia prawa materialnego nie jest usprawiedliwiony, skarga kasacyjna okazała się pozbawiona podstaw, co mając na względzie Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji w oparciu o art. 398¹⁴ k.p.c.

=====